

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 1.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.1.14>

УДК 352.07

I. С. Недокус,

к. політ. н., доцент, доцент кафедри політології та державного управління,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7441-3316>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ СТАТУТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

I. Nedokus,

PhD in Political Sciences, Associate Professor,

Department of Political Science and Public Administration,

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

CURRENT ISSUES OF IMPROVING THE CHARTERS OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN UKRAINE

У статті висвітлено сучасний стан та перспективи удосконалення статутної нормотворчості в системі місцевого самоврядування України, процедури затвердження, оптимальної структури та змісту базового локального нормативно-правового акту на прикладі статутів територіальних громад Чернівецької області. Запропоновано переваги застосування статутів в управлінській практиці місцевих рад та

виконавчих органів, мешканців територіальних громад: Розкрито причини затягування процесу затвердження статутів територіальних громад місцевими радами.

Досліджено практику статутної нормотворчості територіальних громад Чернівецької області, охарактеризовано структуру і зміст затверджених статутів територіальних громад Чернівецької області та сформульовано наступні висновки: варіативність трактування значення та змісту преамбули статуту територіальної громади; довідковий характер та ризики використання інформації у розділі «Загальні положення»; надмірна деталізація структури та повноважень органів місцевого самоврядування, копіювання відповідних розділів Закону України «Про місцеве самоврядування»; необхідність внесення окремих положень до розділів статутів територіальних громад; поверховий характер змісту положень окремих розділів або глав статутів територіальних громад; необхідність використання додаткової рубрикації на розділи та глави.

Запропоновано пропозиції щодо удосконалення механізмів затвердження та застосування в управлінській практиці на місцевому рівні статутів територіальних громад.

The article highlights the current state and prospects for improving statutory lawmaking in the system of local self-government in Ukraine, the procedure for approval, the optimal structure and content of the basic local regulatory legal act, using the example of the charters of territorial communities in the Chernivtsi region. The author emphasizes the absence of a normative definition of the concept of "charter of a territorial community" in Ukrainian legislation.

The article discusses the reasons for delays in the process of approving community charters by local councils: the absence of a norm requiring local councils to adopt a charter until 2024; a lack of understanding by local authorities of the benefits of using such a basic regulatory legal act; reluctance

by local elites to share power, consult residents, or report to them, especially regarding the forms of people's rule outlined in the charter; a shortage of specialists and methodological support for preparing or amending charters; and the desire to save costs, as the registration of charters incurs fees.

The study investigates the practice of statutory lawmaking by territorial communities in the Chernivtsi region and formulates the following conclusions: there have been only isolated cases of updating community charters in accordance with changes in administrative and territorial organization after the 2020 reform; in most charters approved before 2020, the term "united territorial community" is used instead of "territorial community," which is incorrect; and there is a lack of consideration of the interests of residents of incorporated settlements.

The article characterizes the structure and content of the approved charters of territorial communities in the Chernivtsi region and formulates the following conclusions: variability in the interpretation of the meaning and content of the preamble of the territorial community charter; the advisory nature and risks of using information in the "General Provisions" section; excessive detailing of the structure and powers of local self-government bodies, with sections copied from the Law of Ukraine on "Local Self-Government"; the need to add certain provisions to the sections of community charters.

The article proposes suggestions for improving the mechanisms for adopting and implementing territorial community charters: preparing a coordinated model charter for territorial communities considering recent changes in legislation; discussing the idea of abolishing the state registration of community charters at the expert level; and expanding various forms of monitoring the effectiveness and results of adopted community charters by civil society representatives and territorial justice management bodies.

***Ключові слова:** публічне управління та адміністрування, місцеве самоврядування, органи місцевого самоврядування, територіальні громади, статут територіальної громади, статутна нормотворчість*

***Keywords:** public administration and management, local self-government, local self-government bodies, territorial communities, charter of a territorial community, statutory lawmaking.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У травні 2024 року Верховна Рада України ухвалила Закон «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування», який зобов'язує місцеві ради до 1 січня 2027 року затвердити нові статuti або привести у відповідність до законодавства вже існуючі. 6 січня 2025 року Президент України підписав прийнятий парламентом Закон.

Статут громади ще 1997 року був введений до українського законодавства Законом України «Про місцеве самоврядування». Зокрема, Закон визначав його основним локальним нормативно-правовим актом, який затверджується місцевою радою з метою узгодження окремих положень Конституції України та інших законів відповідно до особливостей громади. Положення статуту повинні містити, насамперед, порядок організації роботи місцевих рад та форми реалізації жителями народовладдя. Водночас, понад чверть століття законодавство не передбачало обов'язковості затвердження статутів громад та не визначало чітких критеріїв щодо їх структури. Саме тому місцеві ради на власний розсуд вирішували необхідність ухвалення статутів або їх зміст.

У 2024 році ситуація докорінно змінилась. Верховна Рада, на нашу думку, визначила доволі тривалий час для затвердження або оновлення статутів територіальних громад. Проте, керівництву місцевих рад не варто затягувати цей процес, адже підготовка основного локального нормативно-

правового акту має відбуватися за участю громадськості, що потребує дотримання певної тривалої процедури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останніх дослідженнях та публікаціях вітчизняних науковців розглядаються проблеми статутної нормотворчості у місцевому самоврядуванні в Україні, питання розробки, затвердження, структури статутів територіальних громад. Так, у статті М. Гусяк здійснено теоретико-правовий аналіз статутів громад [3], робота Ю. Кириченко присвячено ролі статуту територіальної громади як ефективному засобу локальної саморегуляції та самоуправління [8]. Вплив децентралізації на статутну нормотворчість територіальних громад висвітлено у публікації В. Сиченка, Т. Тарасенка та А. Пугача [14]. Основні напрями та перспективи удосконалення статутів територіальних громад розкрито у працях В. Барвіненко [1] та М. Малетича [9].

Особливо варто відзначити досягнення українських науковців, які досліджували проблематику статутів територіальних громад на дисертаційному рівні. Насамперед, виділимо наукові розвідки І. Зайцевої «Конституційно-правове забезпечення статутної нормотворчості у місцевому самоврядуванні в Україні» [5], Д. Заяць «Статутне регулювання системи місцевого самоврядування в Україні» [6], І. Ідесіс «Статути територіальних громад українських міст: проблеми теорії і практики» [4], А. Кісловського «Розробка та прийняття статутів територіальних громад міст в Україні: проблеми теорії та практики» [7].

У статті також використано практичні довідники, посібники для органів місцевого самоврядування. Так, у посібнику з питань організації роботи органів місцевого самоврядування запропоновано примірний статут територіальної громади [12]. У ґрунтовному дослідженні авторського колективу розроблено модельний статут територіальної громади міста [11].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження основних проблем нормотворчості, змісту та напрямів удосконалення статутів територіальних громад в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В українському законодавстві поки що відсутнє нормативне визначення поняття «статут територіальної громади». Чимало науковців у своїх наукових розробках, насамперед фахівці з державного управління та права, пропонують власні дефініції цього поняття. Так, І. Ідесіс у своїй дисертації «Статути територіальних громад українських міст: проблеми теорії та практики» визначила, що «статут територіальної громади міста – це підзаконний нормативно-правовий акт, що ухвалюється міською радою з метою врахування історичних, національно-культурних, соціально-економічних та інших особливостей міського самоврядування й регламентації колективної участі членів територіальної громади у його здійсненні» [4, с.188]. Це визначення також можна використати і до статутів територіальних громад інших населених пунктів. Натомість, український дослідник В. Барвіненко у своїй статті наводить переваги та недоліки такої дефініції [1, с.332-333]

Сучасний стан якості нормативно-правових актів, які ухвалюються місцевими радами, насамперед статутів територіальних громад в Україні, потребує удосконалення як організаційно-правового, так і конституційно-правового забезпечення статутної нормотворчості у місцевому самоврядуванні. В основі таких докорінних перетворень, на думку вітчизняних науковців О. Батанова та В. Кравченка, «з одного боку, має бути прагнення суб'єктів місцевого самоврядування до створення локальної системи нормативно-правового, у першу чергу, статутного, регулювання муніципальних відносин, а з іншого боку, новітня політика держави, спрямована на децентралізацію нормотворчих функцій та повноважень суб'єктів публічно-владних відносин, їх переміщення на рівень територіальних громад» [2, с.19].

Переваги застосування статутів в управлінській практиці місцевих рад та виконавчих органів, мешканців територіальних громад, на нашу думку, є очевидними. Доведемо це на прикладі статутів територіальних громад Буковини.

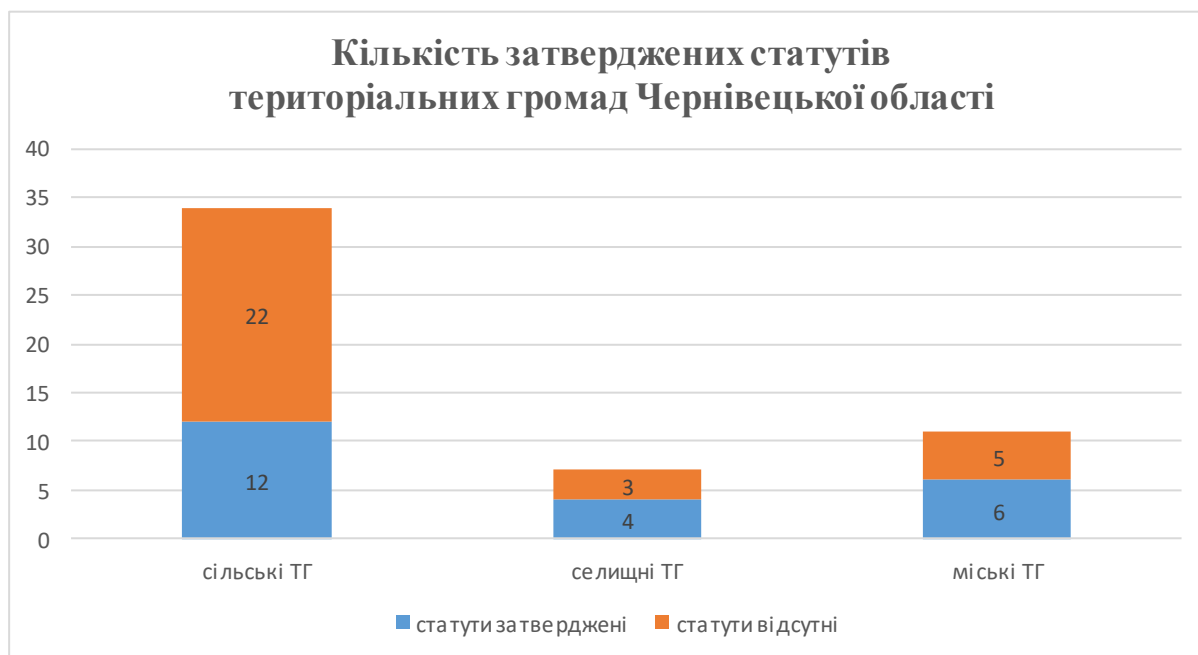
По-перше, статут територіальної громади має значне історико-духовне значення, адже є документом, який відтворює історичну пам'ять та зберігає унікальність громади. Так, у преамбулі статуту Чернівецької міської територіальної громади наголошено, що його підготовка проводилась «спираючись на славетну історію міста, враховуючи досвід управління міським господарством, а також досвід міського розвитку» [28]. Також описані історія місцевого самоврядування в Чернівцях, культурна спадщина міста, офіційна символіка, міські свята, почесні звання та відзнаки.

По-друге, наявність статуту демонструє зрілість територіальної громади, причетність членів громади до процесу підготовки та прийняття важливих рішень на місцевому рівні. Так, статутами Новоселицької [25], Ванчиковецької [15], Мамаївської [23], Лівинецької [22] та інших територіальних громад Чернівецької області передбачено можливість використання різноманітних форм народовладдя на рівні місцевого самоврядування.

По-третьє, статут деталізує питання, які українське законодавство регулює узагальнено, сприяє формуванню почуття спільної відповідальності місцевої влади й громади. Так, у статуті Кіцманської територіальної громади виокремлено розділ «Сталий розвиток громади», у якому визначено принципи, систему та стратегію напрямів, пріоритетів, цілей і завдань соціально-економічного та культурного розвитку громади [19].

По-четверте, статут відкриває можливості для залучення інвестицій, адже умовою співпраці з багатьма міжнародними партнерами є наявність статуту громади. У європейських програмах фінансової підтримки системи місцевого самоврядування України відзначено, що статuti є одним із показників спроможності громади до саморозвитку. Тому усі затверджені статuti територіальних громад Чернівецької області передбачають різні форми співпраці та заохочення залучення капіталу та інвестицій для соціально-економічного розвитку територій, об'єктів комунальної та соціальної інфраструктури.

Станом на 2024 рік у Чернівецькій області нараховується 52 територіальні громади. Проте, тільки 22 місцеві ради Буковини затвердили статuti, серед них: 12 з 22 сільських, 4 з 7 селищних та 6 з 11 міських. Кількість затверджених статутів територіальних громад Чернівецької області відображена на рис. 1.

Рис. 1. Кількість затверджених статутів територіальних громад Чернівецької області станом на грудень 2024 року

Джерело: складено автором

Серед причин затягування процесу затвердження статутів територіальних громад місцевими радами варто відзначити наступні: відсутність до 2024 року норми про обов'язковість ухвалення статуту місцевими радами; нерозуміння місцевою владою переваг використання такого базового нормативно-правового акту; небажання представниками місцевих еліт ділитися владою, запитувати у мешканців їх думку, звітувати перед ними, визначивши у статуті форми та процедури реалізації народовладдя членами територіальної громади; брак фахівців та методичної бази для підготовки або внесення змін до статутів; економія коштів через платний характер реєстрації статутів тощо. Тому відсутність статуту

територіальної громади зумовлює чимало питань щодо урегульованості владно-громадських відносин на місцевому рівні.

Аналіз практики статутної нормотворчості територіальних громад Чернівецької області також дозволяє сформулювати декілька висновків.

По-перше, виявлено лише поодинокі випадки оновлення статутів територіальних громад з урахуванням змін адміністративно-територіального устрою після реформи 2020 року. Так, до статуту Кіцманської територіальної громади були внесені зміни рішенням Кіцманської міської ради від 14 травня 2021 року № 91/5 [19]. Також цим же рішенням декларовано втрату чинності статутів територіальних громад, які після реформи адміністративно-територіального устрою 2020 року увійшли до складу Кіцманської територіальної громади.

Відсутність належної динаміки осучаснення базового нормативно-правового акту відображено на рис 2.

Рис. 2. Роки затвердження статутів територіальних громад Чернівецької області станом на грудень 2024 року

Джерело: складено автором

По-друге, станом на грудень 2024 року діючим статутом Чернівецької територіальної громади є його редакція, затверджена рішенням Чернівецької міської ради від 8 серпня 2017 року №799 [28], тобто ухвалена до «дооб'єднання» громади у 2020 року (входження до складу громади сіл Коровія та Чорнівка). Визнаючи правомірність ухвалених рішень Чернівецької міської ради, констатуємо відсутність врахування у статуті інтересів жителів доєднаних населених пунктів.

По-третє, у більшості статутів, затверджених до 2020 року, використовується поняття «об'єднаної територіальної громади» замість «територіальної громади», що є некоректним.

Таким чином, значна частина затверджених статутів територіальних громад Чернівецької області потребує оновлення.

Важливою умовою ефективної підготовки, якісного оновлення та затвердження статутів територіальних громад в Україні є розробка методичних рекомендацій для органів місцевого самоврядування та громадськості. Необхідність напрацювання узгоджених зразків статутів та методичних вказівок до них зумовлена, на думку українського вченого М. Малетича тим, що більшість територіальних громад – це сільські або селищні громади. Тому на цьому рівні існує обмаль фахівців, які мають достатньо компетенції для того, щоб підготувати статут відповідно до чинного законодавства та відповідно до потреб усіх територіальних громад, які об'єдналися [9, с.59].

Вартими уваги є спроби створити модельний статут територіальної громади. Так, у 2015 році фахівцями Асоціації міст України опубліковано практичний посібник з питань організації роботи органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад [12]. У модулі 1 цього посібника представлено примірний статут територіальної громади.

У 2019 році Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства ухвалило та оприлюднило «Методичні рекомендації щодо розроблення Статуту територіальної громади» з метою

сприяння безпосереднього волевиявлення місцевого населення, підготовки та затвердження якісних статутів територіальних громад [10].

Документ мав інформаційно-рекомендаційний характер та був розроблений на основі спільної аналітичної роботи групи з питань місцевої демократії Ради донорів з питань децентралізації в Україні, до складу якої входили фахівці Міністерства, центрального офісу реформ при Міністерстві, фахівці асоціацій органів місцевого самоврядування, експерти у сфері статутної нормотворчості та локальної демократії. Методичні рекомендації пропонують орієнтовну побудову статуту територіальної громади зі зразками необхідної для ухвалення документації та коментарями фахівців.

Вивчення статутів територіальних громад Чернівецької області з урахуванням рекомендацій згаданих методичних розробок дозволяє сформулювати низку висновків щодо їх якості:

1) *затверджені статuti територіальних громад Буковини можна поділити на дві групи:* а) побудовані на основі «Методичних рекомендацій щодо розроблення статуту територіальної громади» із частковим врахуванням історичних, національно-культурних, соціально-економічних та інших особливостей здійснення місцевого самоврядування на даній території (до таких статутів віднесемо 10 із 22 затверджених); б) практично ідентичні статuti без врахування особливостей організації та функціонування місцевої влади у регіоні (до таких статутів належать 12 із 22 затверджених);

2) *варіативність трактування значення та змісту преамбули статуту територіальної громади.* Більшість преамбул переобтяжені інформацією, яка властива для інших розділів статуту: правові основи місцевого самоврядування (статuti Ванчикувської [15], Мамаївської [23], Вижницької [16]), Недобоївської [24] та інших громад); опис системи місцевого самоврядування України, гарантії прав мешканців територіальної

громади, форми здійснення місцевого самоуправління (статут Великокучурівської [26], Глибоцької [17] та інших громад).

Водночас у статутах Лівинецької [22] та Новоселицької [25] громад преамбули побудовані відповідно до методичних рекомендацій, а зазначений структурний компонент статуту останньої громади доповнений власними положеннями, які відображають місцеву специфіку. Преамбули статутів Карапчівської [18] та Сокирянської [27] громад проголошують визнання найвищих демократичних та соціальних цінностей, усвідомлення представниками місцевої влади відповідальності перед мешканцями територіальної громади, врахування особливостей та традицій місцевого самоврядування у громаді.

3) *довідковий характер та ризики використання інформації у розділі «Загальні положення»*. Статути практично усіх територіальних громад Буковини визначають символіку (у тому числі окремих населених пунктів, які входять до складу громади), місцеві свята та пам'ятні дати територіальної громади. Наявність такої інформації є важливою та необхідною складовою статуту, яка відображає особливості та традиції місцевого самоврядування на даній території. Проте наявність таких статей розділу як «Почесні відзнаки територіальної громади» потребують ухвалення окремих положень щодо порядку та процедури їх нагородження.

Водночас статути окремих територіальних громад містять дані щодо чисельності населення, земельних, лісових чи водних ресурсів населених пунктів, довідкові, статистичні відомості, які в переважній частині застарілі або орієнтовні. Така інформація властива для паспортів територіальної громади, які затверджені місцевими радами та висвітлені на різних електронних ресурсах. Також вбачаємо ризики виникнення певних юридичних колізій щодо використання такої інформації в офіційних документах, яка є непідтвердженою, змінною та потребує постійного оновлення в статутах.

4) надмірна деталізація структури та повноважень органів місцевого самоврядування, копіювання відповідних розділів Закону України «Про місцеве самоврядування». Висвітлення системи місцевого самоврядування є обов'язковим компонентом статуту територіальної громади. Принципи діяльності, структура, функції, повноваження голів, місцевої ради, виконавчих органів повинні відображати специфіку організації влади у територіальній громаді.

Водночас запозичення значної кількості статей або навіть розділів українського законодавства (наприклад, розділ «Територіальна громада – первинний суб'єкт права на місцеве самоврядування» та інші), на нашу думку, є зайвою констатацією та ускладнює використання статутів у практиці діяльності місцевої влади та, особливо, мешканцями територіальної громади. Також окремі положення є предметом регулювання відповідних регламентів місцевої ради.

5) необхідність внесення окремих положень до розділів статутів територіальних громад. Розділи або глави, які присвячені взаємовідносинам органів місцевого самоврядування з іншими суб'єктами (органами державної влади, підприємствами, установами та організаціями), звітуванню посадових осіб перед громадою, плануванню розвитку громади відображені у статутах всіх територіальних громад. Так, глава «Планування розвитку громади» передбачає мету, засади діяльності та форми відповідної документації, необхідність ухвалення стратегії розвитку та програми соціально-економічного та культурного розвитку громади. Водночас у статутах значної кількості територіальних громад відсутні положення про принципи та форми міжмуніципального співробітництва. Також необхідно доповнити відповідні розділи чи глави положеннями про використання гендерно орієнтованого підходу у процесі планування розвитку громади (наприклад, статuti Ванчиковецької [15], Мамаївської [23] та Лівинецької [22] громад).

б) *поверховий характер змісту положень окремих розділів або глав статутів територіальних громад.* Наприклад, право на забезпечення мешканців територіальної громади питною водою, якісним електропостачанням, належне прибирання та вивезення сміття, освітлення вулиць, яке зафіксоване у статутах окремих громад, визначене у законах та інших загальнодержавних нормативно-правових актах та, на нашу думку, не потребує констатації у статутах. Натомість далеко не вичерпним є перелік форм та інструментів громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб.

7) *необхідність використання додаткової рубрикації на розділи та глави.* Чимало статутів територіальних громад Чернівецької області є громіздкими та потребують виокремлення окремих глав або навіть розділів. Зокрема, це стосується прав, обов'язків та гарантій мешканців громади у вирішенні питань місцевого значення, форм участі членів територіальної громади у вирішенні місцевих питань тощо. Використання таких складних конструкцій нумерації як, наприклад, 2.18.1 чи 3.11.2, значно ускладнює ознайомлення та пошук відповідних статей та положень. Тому внесення додаткової рубрикації на відповідні глави або навіть розділи полегшить пошук інформації у статутах для усіх зацікавлених користувачів.

Статути територіальних громад Буковини передбачають чимало інших важливих положень щодо функціонування органів місцевого самоврядування, взаємин місцевої влади та громадян. Зокрема, вартою уваги є стаття про антикорупційну політику громади, яка включена до статуту Вижницької міської територіальної громади [16]. У ній наголошено на необхідності дотримання антикорупційних принципів у діяльності місцевої влади, існуванні певних корупційних ризиків та зон, можливості виникнення конфлікту інтересів тощо.

Доволі цікавими та оригінальними є статті статутів Великокучурівської [26] та Усть-Путильської [29] сільських громад щодо Уповноваженого територіальної громади з питань захисту прав мешканців

та Уповноваженого з прав дітей та підлітків. Відзначено, що запровадження таких інституцій здійснюється відповідними місцевими радами з метою захисту прав і свобод жителів громади, особливо дітей, внутрішньо переміщених осіб, представників національних меншин та ін. У статуті Сокирянської міської територіальної громади використовується поняття «муніципальний омбудсмен» та «дитячий омбудсмен», окреслено пріоритетні напрями їх діяльності та передбачається ухвалення відповідних положень щодо їх функціонування.

У статуті Кельменецької громади визначено можливість утворення «Поважної ради» з метою «забезпечення участі мешканців поважного віку територіальної громади в розбудові громади, налагодженні ефективної взаємодії з радою, її виконавчими органами, підприємствами, установами, організаціями, врахування громадської думки в прийнятті та реалізації рішень» [20].

У статуті Вижницької міської громади [16] у розділі «Прикінцеві положення» передбачено право внутрішніх громад на вихід зі складу територіальної громади та регулюється право власності у такій ситуації.

У статуті Клішківської сільської територіальної громади [21] розкрито інструменти залучення дітей та молоді до вивчення, підготовки та ухвалення рішень щодо питань місцевого значення. Зокрема, передбачено створення учнівської та молодіжної рад, їх участь у плануванні та розвитку громади. Також у згаданому статуті використовується поняття «кадрового резерву», висвітлено процедуру стажування молоді у місцевій раді тощо. Статут Клішківської громади включає статті щодо етики поведінки голови та депутатів ради та покарання у разі її порушення.

Доречним є вживання фемінітивів у статуті Недобоївської сільської громади [24], зокрема словосполучення «членкині територіальної громади».

Необхідність ухвалення змін до вітчизняного законодавства в частині ролі та змісту статутів територіальних громад впродовж тривалого часу

обговорювалось на експертному рівні, громадськими організаціями та у профільних комітетах українського парламенту.

Ухвалений 9 травня 2024 року Верховною Радою України Закон «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування» [13], зобов'язує місцеві ради до 1 січня 2027 року затвердити нові статuti або привести у відповідність до законодавства вже існуючі. Також Закон визначає наступний зміст статуту територіальної громади: загальні характеристики, особливості та символіка територіальної громади; форми та порядок участі жителів у вирішенні питань громади; особливості організації роботи органів місцевого самоврядування; засади відносин органів місцевого самоврядування з іншими суб'єктами в громаді; форми та порядок здійснення громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування; засади відкритості та прозорості діяльності органів місцевого самоврядування; порядок звітування перед жителями голів громад, депутатів місцевих рад та старост; вимоги для подання електронних петицій до органів місцевого самоврядування; засади розвитку територіальної громади; інші питання місцевого значення.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Затвердження або оновлення статутів територіальних громад в Україні в умовах воєнного стану є важливим етапом забезпечення ефективного управління та організації життєдіяльності громад. Статут територіальної громади є основним документом, який визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування громади, а також регулює взаємовідносини між органами місцевого самоврядування та жителями. Реалізація реформи децентралізації в Україні значно змінила роль місцевих органів влади, надавши їм більше повноважень і відповідальності. Для ефективної роботи органів місцевого самоврядування необхідно чітко прописати механізми взаємодії між органами влади, громадами та іншими

учасниками процесу. Статут територіальної громади є важливим інструментом для організації цієї роботи.

В умовах воєнного стану функціонування територіальних громад стикається з новими викликами, такими як необхідність швидкого реагування на зміни, забезпечення безпеки населення, організація евакуації, координація гуманітарної допомоги, а також адаптація до обмежень, накладених військовими та державними органами. Правовою основою для реалізації зазначених завдань має бути статут територіальної громади.

Зміни до Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування суттєво змінили роль статуту в управлінській практиці місцевої влади та забезпеченні інтересів членів територіальної громади. Проте, за доцільне вважаємо розгляд наступних пропозицій щодо удосконалення механізмів ухвалення та реалізації статутів територіальних громад: підготовка узгодженого модельного статуту територіальної громади з урахуванням останніх змін до законодавства; обговорення ідеї скасування державної реєстрації статутів територіальних громад на експертному рівні; поширення різноманітних форм моніторингу ефективності та результативності ухвалених статутів громади представниками громадськості та територіальних управлінь юстиції тощо.

Удосконалення статутів територіальних громад є важливою складовою реформи місцевого самоврядування в Україні. Врахування вищезгаданих рекомендацій допоможе створити ефективну систему управління, що базується на принципах демократії, прозорості та участі громадян у процесі прийняття рішень, що є основою для сталого розвитку громади та покращення життя її мешканців.

Література

1. Барвіненко В.Д. Статути територіальних громад як джерела адміністративного права та джерела принципів місцевого самоврядування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 330–333. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/74> (дата перегляду: 03.01.2025).
2. Батанов О., Кравченко, В. Доктринальні проблеми муніципальної статутної нормотворчості (аксіологічні, онтологічні, телеологічні аспекти). *Аспекти публічного управління*. 2019. Т. 7. №4. С.17-27.
3. Гусяк М.П. Статути як джерела права: теоретико-правовий аналіз. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. №4. С. 192-202. URL: <https://scientbul.naiu.kiev.ua/index.php/scientbul/article/view/982/993> (дата перегляду: 03.01.2025).
4. Ідесіс І.В. Статути територіальних громад українських міст: проблеми теорії та практики : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Ужгород, 2016. 222 с.
5. Зайцева І. О. Конституційно-правове забезпечення статутної нормотворчості у місцевому самоврядуванні в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2013. 236 с.
6. Заяць Д. Д. Статутне регулювання системи місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління : 25.00.04. Львів, 2009. 20 с.
7. Кісловський А.В. Розробка та прийняття статутів територіальних громад міст в Україні: проблеми теорії та практики : дис. ... канд. юрид. наук : 081. Запоріжжя, 2020. 246 с.
8. Кириченко Ю.М. Статут територіальної громади як ефективний засіб локальної саморегуляції та самоуправління. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2020. № 3 (69). С. 18-22. URL:

http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2020/5.pdf (дата перегляду: 03.01.2025).

9. Малетич М. Статути об'єднаних територіальних громад в Україні: чинне та перспективне законодавства. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. №8. С. 57-60 URL: http://www.lsej.org.ua/8_2021/14.pdf (дата перегляду: 03.01.2025).

10. Методичні рекомендації щодо розроблення Статуту територіальної громади. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. URL: <https://decentralization.ua/uploads/library/file/391/Recommend.pdf> (дата звернення: 18.12.2024).

11. Модельний статут територіальної громади міста. Одеса : ПП «Євродрук», 2016. 224 с. URL: <https://issuu.com/annatrepalyuk/docs> (дата перегляду: 03.01.2025).

12. Практичний посібник з питань організації роботи органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад. URL: <https://www.adm-km.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03> (дата перегляду: 03.01.2025).

13. Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування URL: <https://itd.rada.gov.ua/dbb09263-f657-4864-b72e-081f4da72bb2> (дата звернення: 09.01.2025).

14. Сиченко В.В., Тарасенко Т.М., Пугач А.М. Вплив децентралізації на статутну нормотворчість об'єднаних територіальних громад. *Публічне управління та регіональний розвиток: науковий журнал*. 2019. № 5. С. 559-580. URL: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/download/144/109> (дата перегляду: 03.01.2025).

15. Статут Ванчикувської сільської територіальної громади. URL: <https://vanchyktivci-gromada.gov.ua/statut-gromadi-09-24-10-24-02-2021> (дата звернення: 20.12.2024).

16. Статут Вижницької міської територіальної громади. URL: <https://vnmiscrada.gov.ua/statut-vizhnickoi-miskoi-teritorialnoi-gromadi-14-19-46-05-05-2022/> (дата звернення: 20.12.2024).

17. Статут Глибоцької селищної об'єднаної територіальної громади. URL: <https://hlyboka-gromada.gov.ua/docs/602517/> (дата звернення: 20.12.2024).

18. Статут Карапчівської сільської територіальної громади. URL: <https://kar-rada.gov.ua/statut-karapchivskoi-teritorialnoi-gromadi-17-57-34-02-07-2021/> (дата звернення: 20.12.2024).

19. Статут Кіцманської територіальної громади. URL: https://pzmrujust.gov.ua/images/2022/IFRS/Statyt_Kizman_TH.pdf (дата звернення: 20.12.2024).

20. Статут Кельменецької селищної територіальної громади. URL: https://pzmrujust.gov.ua/images/2024/Statut_Kelm_TH.pdf (дата звернення: 20.12.2024).

21. Статут Клішківської територіальної громади. URL: <https://klishkovetska-gromada.gov.ua/statut-klishkoveckoi-silskoi-teritorialnoi-gromadi-13-35-05-10-11-2021/> (дата звернення: 20.12.2024).

22. Статут Лівинецької територіальної громади. URL: <https://livynetska-gromada.gov.ua/news/1637230438> (дата звернення: 20.12.2024).

23. Статут Мамаївської сільської територіальної громади. URL: <https://mamaivska-gromada.gov.ua/statut-gromadi-23-29-52-16-05-2021/> (дата звернення: 20.12.2024).

24. Статут Недобоївської територіальної громади. URL: https://pzmrujust.gov.ua/images/2022/IFRS/Statyt_Nedoboyivskoyi_TH.pdf (дата звернення: 20.12.2024).

25. Статут Новоселицької міської територіальної громади. URL: https://rada.info/upload/users_files/04062050/4d59ec7baf45e0c5ad3f148b509af0fc.pdf (дата звернення: 20.12.2024).
26. Статут об'єднаної територіальної громади сіл Великий Кучурів, Годилів, Тисовець, Снячів, Глибочок. URL: <https://velikokuchurivska.gromada.org.ua/statut-gromadi-1522319177/> (дата звернення: 20.12.2024).
27. Статут Сокирянської територіальної громади. URL: <https://sokiryanska-gromada.gov.ua/statut-sokiryanskoi-miskoi-teritorialnoi-gromadi-2021-10-45-06-10-02-2022/> (дата звернення: 20.12.2024).
28. Статут територіальної громади міста Чернівців. URL: <https://city.cv.ua/mt/pro-misto/statut-teritorialnoi-gromady-4> (дата звернення: 20.12.2024].
29. Статут Усть-Путильської сільської ради. URL: <https://ustputylska-gromada.gov.ua/statut-15-46-20-02-03-2017/> (дата звернення: 20.12.2024)

References

1. Barvinenko, V.D. (2024), “Statutes of territorial communities as sources of administrative law and sources of principles of local self-government”, *Yurydychnyj naukovyj elektronnyj zhurnal*, vol. 1, pp.330-333, available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/74> (Accessed 3 January 2025).
2. Batanov, O. and Kravchenko, V. (2019), “ Doctrinal problems of municipal statutory rule-making (axiological, ontological, teleological aspects)”, *Aspekty publichnoho upravlinnia*, vol. 4, pp.17-27.
3. Husiak, M.P. (2018), “ Statutes as sources of law: theoretical and legal analysis”, *Naukovyj visnyk Natsional'noi akademii vnutrishnikh sprav*, vol. 4, pp.192-202, available at: <https://scientbul.naiu.kiev.ua/index.php/scientbul/article/view/982/993> (Accessed 3 January 2025).

4. Idesis, I.V. (2016), “Statutes of territorial communities of Ukrainian cities: problems of theory and practice”, Abstract of Ph.D. dissertation, Constitutional law; municipal law, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine.
5. Zaitseva, I. A. (2013), “Constitutional and legal provision of statutory rule-making in local self-government in Ukraine”, Abstract of Ph.D. dissertation, Constitutional law; municipal law, Mariupol State University, Mariupol, Ukraine.
6. Zayats, D. D. (2009), “Statutory regulation of the local government system in Ukraine”, Ph.D. Thesis, Local government, Lviv Regional Institute of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Lviv, Ukraine.
7. Kislovsky, A.V. (2020), “Development and adoption of charters of territorial communities of cities in Ukraine: problems of theory and practice”, Abstract of Ph.D. dissertation, Law, Zaporizhia National University, Zaporizhia, Ukraine.
8. Kirichenko, Y.M. (2020), “The Charter of a Territorial Community as an Effective Means of Local Self-Regulation and Self-Government”, *Derzhavna rehiony. Seriya: Pravo*, vol. 3(39), pp.18-22, available at: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2020/5.pdf (Accessed 3 January 2025).
9. Maletych, M. (2021), “Statutes of united territorial communities in Ukraine: current and prospective legislation”, *Yurydychnyj naukovyj elektronnyj zhurnal*, vol. 8, pp.57-60, available at: http://www.lsej.org.ua/8_2021/14.pdf (Accessed 3 January 2025).
10. Decentralization (2019), “Methodological recommendations for the development of the Charter of a territorial community“, available at: <https://decentralization.ua/uploads/library/file/391/Recommend.pdf> (Accessed 18 December 2024).

11. Association for the Promotion of Self-Organization of the Population (2016), “Model charter of a territorial community of the city“, available at: <https://issuu.com/annatrepaljuk/docs> (Accessed 3 January 2025).

12. Khmelnytskyi Regional State Administration (2015), “Practical guide on the organization of the work of local self-government bodies of united territorial communities“, available at: <https://www.adm-km.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03> (Accessed 3 January 2025).

13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2024), The Law of Ukraine “On Amendments to the Law of Ukraine “On Local Self-Government in Ukraine” and Other Legislative Acts of Ukraine Regarding Democracy at the Level of Local Self-Government“, available at: <https://itd.rada.gov.ua/dbb09263-f657-4864-b72e-081f4da72bb2> (Accessed 9 January 2025).

14. Sychenko, V.V. and Tarasenko, T.M. and Pugach, A.M. (2019), “The impact of decentralization on statutory rulemaking of united territorial communities”, *Publichne upravlinnia ta rehional'nyj rozvytok: naukovyj zhurnal*, vol. 5, pp.559-580, available at: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/download/144/109> (Accessed 3 January 2025).

15. Vanchykivetska Village Council (2021), “The Charter of Vanchykivets Village Territorial Community”, available at: <https://vanchykivci-gromada.gov.ua/statut-gromadi-09-24-10-24-02-2021> (Accessed 20 December 2024).

16. Vyzhnytsia City Community (2017), “The Charter of Vyzhnytsia City Territorial Community”, available at: <https://vnmiscrada.gov.ua/statut-vizhnickoi-miskoi-teritorialnoi-gromadi-14-19-46-05-05-2022/> (Accessed 20 December 2024).

17. Hlyboka community (2016), “The Statute of the Hlyboka Settlement United Territorial Community”, available at: <https://hlyboka-gromada.gov.ua/docs/602517/> (Accessed 20 December 2024).

18. Karapchiv Village Council (2021), “ The Statute of the Karapchiv Village Territorial Community”, available at: <https://kar-rada.gov.ua/statut-karapchivskoi-teritorialnoi-gromadi-17-57-34-02-07-2021/> (Accessed 20 December 2024).

19. Western Interregional Office of the Ministry of Justice of Ukraine (2021), “The Charter of the Kitsman Territorial Community”, available at: https://pzmrujust.gov.ua/images/2022/IFRS/Statyt_Kizman_TH.pdf (Accessed 20 December 2024).

20. Western Interregional Office of the Ministry of Justice of Ukraine (2023), “The Charter of the Kelmenets Village Territorial Community”, available at: https://pzmrujust.gov.ua/images/2024/Statut_Kelm_TH.pdf (Accessed 20 December 2024).

21. Klishkivtsi Territorial Community (2021), “The Charter of the Klishkivtsi Territorial Community”, available at: <https://klishkovetska-gromada.gov.ua/statut-klishkoveckoi-silskoi-teritorialnoi-gromadi-13-35-05-10-11-2021/> (Accessed 20 December 2024).

22. Lyvynets Village Territorial Community (2021), “The Charter of the Lyvynets Territorial Community”, available at: <https://livynetska-gromada.gov.ua/news/1637230438> (Accessed 20 December 2024).

23. Mamaivska community (2021), “The Charter of the Mamaivtsi Village Territorial Community”, available at: <https://mamaivska-gromada.gov.ua/statut-gromadi-23-29-52-16-05-2021/> (Accessed 20 December 2024).

24. Western Interregional Office of the Ministry of Justice of Ukraine (2021), “The Charter of the Nedoboivtsi Territorial Community”, available at: https://pzmrujust.gov.ua/images/2022/IFRS/Statyt_Nedoboyivskoyi_TH.pdf (Accessed 20 December 2024).

25. Novoselytsia Community (2021), “The Charter of the Novoselytsia City Territorial Community”, available at:

https://rada.info/upload/users_files/04062050/4d59ec7baf45e0c5ad3f148b509af0fc.pdf (Accessed 20 December 2024).

26. Velykokuchurivska Community (2015), “Charter of the United Territorial Community of the Villages of Velykyi Kuchuriv, Hodyliv, Tysovets, Snyachiv, Hlybochok”, available at: <https://velikokuchurivska.gromada.org.ua/statut-gromadi-1522319177/> (Accessed 20 December 2024).

27. Sokyrianskyi Territorial Community (2021), “Charter of the Sokyrianska Territorial Community”, available at: <https://sokyryanska-gromada.gov.ua/statut-sokiryanskoi-miskoi-teritorialnoi-gromadi-2021-10-45-06-10-02-2022/> (Accessed 20 December 2024).

28. Chernivtsi City Council (2017), “Charter of the Territorial Community of the City of Chernivtsi”, available at: <https://city.cv.ua/mt/promisto/statut-teritorialnoi-gromady-4> (Accessed 20 December 2024).

29. Ust-Putylivska Territorial Community (2015), “Charter of the Ust-Putylivka Village Council”, available at: <https://ustputylska-gromada.gov.ua/statut-15-46-20-02-03-2017/> (Accessed 20 December 2024).

Стаття надійшла до редакції 13.01.2025 р.